

Θ. ΜΟΥΣΑΤΕΣΚΟΥ: "ΤΙΤΑΝΙΚ ΒΑΛΣ",

ΤΟΥ κ. ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Δέν ξέρω και δέν τō πιστεύω να είναι ο κ. Μουσατέσκου ο πιο αντιπροσωπευτικός συγγραφέας της σύγχρονης Ρουμανίας ή, τ' αλλιώς, τō έργο του «Τιτανικ Βάλς» να είναι τō αντίπροσωπευτικότερο δικό του. Στο έργο αυτό ξεχωρίζει κανείς πολλά στοιχεία που μαρτυρούν ταλέντο, μά και πολλές αδυναμίες. Ο έπισημος που παθαίνει ο συγγραφέας καταφεύγοντας, σε πολλά σημεία, σε τριμμένες και έξωτερικες εδολογίες, είναι, νομίζω, συνέπεια της αδυναμίας του να ξεκαθαρίσει τὰ δικά του, πού παύει από τή ζωή, να ξεχωρίσει αυτό που θέλει: να πει και αδυναμία του να τō συγκροτήσει — παρά τήν έμφυτη προδιάθεσή του — σε έκφραση θεατρική αστείρευτη. Αλλά όλα τὰν έκθέτουν περισσότερο απ' όσο του δείξει και κάνουνε πολλή συχνά να πιστευτεί πως τō έργο του είναι κατασκευασμα τεχνητό, χωρίς καθόλου πειραγμένο. Τō μπλέξιμο του μύθου με τō βιασμένο βούλιαγμα του καρναβιού και τō χαμό του πλοίου του θείου, ο άπρωτοίμοστος στη συνειδηση τού θεατή και κάπως άπθισα έμφανιζόμενος έρωτας της κουτσής Τζένας προς τόν Ντιον, τō ταξίδι τών δυο κοριτσιών, τής παραστρατημένης στα μάτια τής οικογένειας προγονής, με συντροφιά τήν ένοχη άδερφή της από τō δεύτερο γάμο του πατέρα της (ταξίδι που πάει μετά να δικαιολογηθεί από τō γονός ότι ο πατέρας τὰ ήξερε όλα), κι αυτό άκόμα, ότι ο πατέρας ήξερε κι' άκόμα ήταν ο ίδιος ο ήρωας εκείνης τής κωμικής σκηνής, τής τόσο πετυχημένης χάρη στην σχηματική της έπανάληψη, τής σκηνής του καπέλλου, ως και η άπρωστη έπισημοσύνη του έραστή τής άλλης κι' άληθινά παραστρατημένης κόρης, όλα αυτά σκαρώνουν ένα άνοητοέμια που δύσκολα μπορεί να σταθεί μέσα στα πλαίσια τής λεγόμενης σήμερα «ήθογραφίας», όταν παρουσιάζεται με αξιώσεις. Η ήθογραφία χρειάζεται άπόλυτη έξωτερική πιθανοφάνεια στο μπλέξιμο του μύθου και τή γενική γραμμή του έργου, μά και ζοδεύεται τόσο σε άπειρα μικροκαθέκαστα τής καθημερινής ζωής που όλη — όλη ή αξία τους είναι ότι τὰ χάνει ο θεατής που ως κι' αυτό άκόμα τὰ έπρόσεξε ο συγγραφέας. Κι' άληθινά ο συγγραφέας τού «Τιτανικ — βάλς» κοντά στις άλλες του αδυναμίες, ζοδεύτηκε πολύ σε τριμμένα και καθημερινά πράγματα και ξεχώλισε συχνά σε έναν κουραστικό πλατυσμό που χαλάρωσε πολύ τήν ένταση του θεατή.

Άλλά δέ λείπουν από τō έργο κι' οι άρετές, που δείχνουν τō ταλέντο του συγγραφέα. Τὰ πρόσωπα που κινούνται στη σκηνή είναι τὰ περισσότερα, λίγο-πολύ, ζωντανά. Η συνύπαρξη τους φυσική. Οι καταστάσεις που δημιουργούνται κατά τήν εξέλιξη τής δράσης — άσχετα προς τις τεχνητές άφορμές που τις προκαλούν — είναι πειστικές. Έτσι, η θέση τής προγονής μέσα στην οικογένεια, τō σιμμάζωμα του πατέρα στον έαυτό του, ο έγωισμός τής γιαγιάς, όλο τō πέρα — δάθε τής καλωσύνης τών ανθρώπων προς τούς άδύνατους δικούς, όταν άποκτούν βίος κι' όταν ξανά τō χάνουν, δέν είναι χωρίς βίωση και άλήθεια άντικρουμένα από τόν συγγραφέα. Άν μάλλον ο κ. Μουσατέσκου ξεδιάλεγε τō όλικό του και ξεκαθάριζε τόν τρόπο που θά τō παρουσίαζε, θά μπορούσε να δώσει ένα έργο έξαιρετικά ύπολογισμο στον καιρό μας. Όμως, τού έλειψε τō κουράγιο να ξεολοκληρωθεί απ' τή λεπτομερειακή

καθημερινότητα και να τραβήξει προς τήν έντονη διαγραφή τής ιδέας του, βγαίνοντας από τόν πληθωρισμό και τήν κωνοσοπία τή δουόμενη συνιστάμενη και σχεδιάζοντας με τόλη τή θεμητή πιά ύπερβολή που άποτελεί τή μορφοποίηση τής ζωής, δηλαδή τήν Τέχνη.

Η έρμηνεία του κομματιού έγινε χωρίς πολύ βασάνισμα και χωρίς τή σαφή ανάδειξη των άρετών και τō άποραίτητο για τὰ έργα τής έποχής μας προσέπερασα τών αδυναμιών του. Τō ίδιο βάρος και τō ίδιο πλάτος δόθηκε σε όλες τις σκηνές κι' ο πλατυσμός του συγγραφέα έγινε άκόμα πιο κουραστικός. Σε πολλά σημεία υπήρξε άλλαγώγια στη σκηνή που ένοχλούσε τόν θεατή, όπως μάλλον βρισκότανε ο λόγος κουρδισμένος έναν τόνο ψηλότερα από τō φυσικό. Από τις αδυναμίες — ή άλλαγώγια — του συγγραφέα που για να δώσει περισσότερη λεπτομέρεια, έφτειασε ως και τόν άρχειάστο, και τούς δυο άδελφούς του πατέρα Σκουράκη, στην παράσταση έννοστή με τō παραπάνω. Κι' ένόχλησε πολύ μ' αυτό η κ. Στεφανίδη που, κατά τὰ άλλα, είχε πολλές έκπραστικές σκηνές κι' έκράτησε ως τō τέλος τō ρόλο της με τō νόημά του. Άραιο και χαρακτηριστικά έδωσε τō ρόλο της και η κ. Μαίρη Άρώνη, καθώς και η κ. Έλένη Χαλκού. Η κ. Ρίτα Μυράτ συγκινημένη και έκπραστικώτατη στη στάση της, ήταν στην κίνησή της λίγο άφόσκη. Έχώλιανε σαν να πονόσε εκείνη τήν ώρα κι' όχι να ήτανε η άνοητοσύνη τής χρόνιας κακιά. Επίσης, βρισκό — και νομίζω ότι τής συμβαίνει συχνά — ότι τō παίξιμο της ήταν άρρωστημένο, παιδαρικό κι' αυτό είναι κάτι που ένοχλεί τήν Τέχνη και τō θεατή. Άλλο είναι να ύποβουλώνεται τō παθιασμένο τού θεατρικού τύπου τεχνικά και τεχνητά κι' άλλο να άποπνεί όλη ή έμφάνιση του ήθοποιού άρρώστεια. Πρέπει να δούμε τὰ πράγματα βαθύτερα. Τō θέατρο (ή Τέχνη γενικά) είναι δράση και η δράση ύγεια και μέσα από τήν ύγεια πρέπει τεχνικά να παρουσιάζονται οι ιδέες και οι ανθρώπινες καταστάσεις και αδυναμίες. Η διάκριση είναι λεπτή και δύσκολη όμως έξηγημένη και άναμφισβήτητη για κεί-

νους που μελετήσανε τō φαινόμενο τής Τέχνης. Άν θέλει, ως τō βασανίσει και η διαλεκτική ήθοποιός που, μ' όλο τούτο, η ύποβολή της στην παράσταση ήταν σημαντικώτατη. Ο κ. Άρώνης κράτησε με άπλότητα και όμοιογένεια τō ρόλο του πατέρα. Νομίζω όμως, ότι άπρεπε να τόν κάνει λιγώτερο μαλακό και κουτό. Όπως μάς τō δείχνει τō τέλος του έργου, ο ήρωας του είναι ένας σοβαρός και συγκρατημένος άνθρωπος: κι' όχι ένας χαλός, όπως από αδυναμία του και ο ίδιος ο συγγραφέας πείει να τόν σχεδιάσει στην πρώτη πράξη.

Ο σκηνοθέτης ή, στην άνάγκη, ο ήθοποιός, πρέπει να βρίσκει τή χαρακτηριστική και κεντρική νότα του ρόλου του και να τόν στήσει άνάλογα, όταν μάλλον ο συγγραφέας δέν τόν παραδίνει στέρω και όλοκληρωμένο. Από τούς άλλους ήθοποιούς, δείξει, νομίζω, να ξεχωρίσει κανείς τόν κ. Α. Βλαχοπούλο και τόν κ. Α. Καλλέρη. Ο πρώτος έδωσε πολύ σκηνικά και πολύ χαρακτηριστικά τō ρόλο ενός κομματάρη πολιτικού κι' ο δεύτερος — άραιο έμφάνιση νέου ήθοποιού — συγκινημένος, νευρώδικα και κοθόλου άραιοέπαθος, τō ρόλο του έραστή. Τέτοιον έραστή είναι ξεχωριστή χάρη για τō έλληνικό θέατρο. Ο κ. Γαλανός έμφανίστηκε σε ένα ρόλο που δέν είχε πολύ πειραγμένο, όπως και η δική Κοκόλια, που στο ρόλο του μικρού γιου τής οικογένειας βρισκό πως ήταν φτειαχτή και γι' αυτό ύπερβολική. Δέν έπεισε, γιατί δέν έζησε τō ρόλο που έζητησε να τόν δώσει με τεχνικούς μορφοισμούς και μέσα έξωτερικά. Μιά δροσερή και καλοσημμένη πάντως έμφάνιση ήταν τής κ. Α. Δούκα στον άσημο ρόλο μιάς νταντάς. Ο κ. Κομπάνης, ως φωτογράφος, σκεπάστηκε από τή δράση τής μηχανής του που, χάρη στην άδειότητα του, για πολλή ώρα δέν ήθελε να στηθεί άπάνω στη σκηνή. Ο κ. Μ. Φωτόπουλος άτύχησε στο ρόλο του λοχαγού κι' άχι μόνο δέν έπεισε, αλλά έκανε τόν κόσμο και να γελώσει.

Τō έργο μεταφράστηκε από τόν κ. Μ. Κουνελάκη και σε αυτό όφειλεται που κάναμε άρχη γνωριμίας με τō Ρουμανικό θέατρο.

ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ